

UNIVERZITET U BEOGRADU
SAOBRAĆAJNI FAKULTET

Jelica Petrović-Vučajić
Snežana Kaplanović
Marko Miljković

INŽENJERSKA EKONOMIJA **u transportu i komunikacijama**

BEOGRAD
2019.

Recenzenti:	dr Dejan Šoškić dr Bojan J. Ilić
Za izdavača:	dekan, dr Nebojša Bojović
Glavni i odgovorni urednik:	dr Marijana Petrović
Tehnički urednik:	Gordana Marjanović
Korice:	Bogdan Maksimović
Izdavač:	Univerzitet u Beogradu – Saobraćajni fakultet, Vojvode Stepe 305; telefon: 3976–017; fax: 3096–704; http://www.sf.bg.ac.rs
Priprema:	Izdavačka delatnost Saobraćajnog fakulteta telefon: 3091–344; e-mail: izdavacka_delatnost@sf.bg.ac.rs
Štampa:	Pekograf d.o.o., 11080 Zemun, Vojni put 258/d telefon/fax: 3149–166; e-mail: pekograf@sbb.rs http://www.pekograf.com
Tiraž:	400 primeraka
ISBN 978-86-7395-397-7	

Na osnovu odluke Uređivačkog odbora Saobraćajnog fakulteta Univerziteta u Beogradu broj 48/2 od 15. januara 2019. godine, odobrava se za upotrebu u nastavi kao osnovni udžbenik za predmete "Inženjerska ekonomija" na osnovnim i "Inženjerska ekonomija u transportu i komunikacijama" na master studijama.

CIP – КАТАЛОГИЗАЦИЈА У ПУБЛИКАЦИЈИ
Народна библиотека Србије, Београд

338.4:62(075.8)

ПЕТРОВИЋ-ВУЈАЧИЋ, Јелица, 1955-

Inženjerska ekonomija u transportu i komunikacijama / Jelica Petrović-Vujačić, Snežana Kaplanović, Marko Miljković. - Beograd : Saobraćajni fakultet Univerziteta, 2019 (Zemun : Pekograf). - graf. prikazi, tabele. - 333 str. ; 25 cm

Tiraž 400. - Beleška o autorima: str. 333. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Bibliografija: str. 305-308.

ISBN 978-86-7395-397-7

1. Каплановић, Снежана, 1972- [аутор] 2. Миљковић, Марко [аутор], 1984-

а) Инжењерска економија
COBISS.SR-ID 273047052

Predgovor

Inženjerska ekonomija u transportu i komunikacijama napisana je prema planu i programu predmeta *Inženjerska ekonomija* na osnovnim i *Inženjerska ekonomija u transportu i komunikacijama* na master akademskim studijama Saobraćajnog fakulteta Univerziteta u Beogradu. Cilj nam je bio da obrađena materija obuhvati programe oba predmeta, zbog njihove neposredne povezanosti. Osnovi inženjerske ekonomije su predstavljeni primerima iz transporta i komunikacija. Međutim, izložena materija inženjerske ekonomije može da se primeni i u drugim oblastima, tako da je knjiga od koristi svima koji su u poziciji da donose inženjersko-ekonomske odluke, bilo na nivou preduzeća ili države. Ovladavanje metodima ekonomskog vrednovanja projekata, što predstavlja suštinu inženjerske ekonomije, od značaja je za sve inženjere i menadžere koji donose strateške odluke, pre svega o investicijama.

Naučna disciplina Inženjerska ekonomija odavno je prisutna na osnovnim i višim nivoima studiranja na svetskim fakultetima. Nastojali smo da je izložimo na način kako je ona predstavljena u svetskoj literaturi. Stalno razvijanje ove oblasti, praćenje inovativnih pristupa kod ocene i selekcije projekata rezultirali su veoma obimnim udžbenicima, a naš zadatak je bio da sve to predstavimo i analiziramo u knjizi koja se po obimu uklapa u predviđene okvire.

Veliku zahvalnost dugujemo recenzentima prof dr Dejanu Šoškiću i prof dr Bojanu Iliću na svesrdnoj stručnoj i kolegijalnoj podršci i saradnji.

Beograd, decembar 2018.

Autori

SADRŽAJ

Predgovor	3
1. UVOD	11
1.1. Predmet proučavanja inženjerske ekonomije	11
1.2. Nastanak inženjerske ekonomije	13
1.3. Proces donošenja odluka o inženjerskom projektu.....	14
1.4. Principi inženjersko-ekonomske analize	15
Pitanja	18
2. OSNOVNI KONCEPTI INŽENJERSKE EKONOMIJE	19
2.1. Selekcija alternativa i vremenska vrednost novca	19
2.1.1. Alternative	19
2.1.2. Novčani tokovi.....	20
2.1.3. Vremenska vrednost novca	20
2.1.4. Kriterijumi vrednovanja.....	21
2.1.5. Selekcija alternativa.....	21
2.2. Koncepti troškova.....	22
2.2.1. Troškovi životnog ciklusa.....	22
2.2.2. Prošli, nepovratni, budući i oportunitetni troškovi.....	25
2.2.3. Troškovi finansiranja investicija	26
2.2.4. Direktni, indirektni i standardni troškovi.....	27
2.2.5. Ukupni, fiksni i varijabilni troškovi.....	27
2.2.6. Prosečni i granični troškovi	29
2.2.7. Inkrementalni troškovi	34
2.3. Kamatna stopa, stopa prinosa i minimalna prihvatljiva stopa prinosa	35
2.4. Ekvivalencije i terminologija.....	37
2.5. Prosta i složena kamata	39
2.5.1. Pravilo 72.....	44

2.6. Novčani tokovi: izračunavanje i grafičko predstavljanje	44
Pitanja	48
Zadaci	48
3. VREMENSKA VREDNOST NOVCA I EFEKTI KAMATNE STOPE.....	51
3.1. Pojedinačni novčani tokovi	51
3.2. Ujednačeni novčani tokovi.....	56
3.3. Novčani tokovi aritmetičkih gradijenata	61
3.4. Novčani tokovi geometrijskih gradijenata.....	67
3.5. Nominalna i efektivna kamatna stopa	71
Pitanja	74
Zadaci	74
4. PROCENE TROŠKOVA.....	77
4.1. Pristupi procene troškova	78
4.2. Tipovi procene troškova klasifikovani na bazi tačnosti procene.....	79
4.3. Tehnike procene troškova.....	80
4.3.1. Tehnika jediničnih faktora.....	81
4.3.2. Tehnika faktora.....	81
4.3.3. Indeksi troškova	82
4.3.4. Tehnika procene odnosa troškova i kapaciteta	83
4.3.5. Kriva učenja	86
Pitanja	89
Zadaci	89
5. FINANSIJSKI IZVEŠTAJI I POKAZATELJI	93
5.1. Bilans stanja	94
5.2. Bilans uspeha.....	97
5.3. Izveštaj o novčanim tokovima.....	99
5.4. Finansijski pokazatelji	101
5.5. Dodatni pokazatelji poslovanja javnih preduzeća u saobraćaju i transportu.....	108
Pitanja	112
Zadaci	113
6. AMORTIZACIJA	115
6.1. Metodi obračuna amortizacije	119
6.1.1. Metod vremenske amortizacije.....	119
6.1.1.1. Linearni metod.....	119

6.1.1.2. Degresivni metod	121
6.1.2. Funkcionalni metod amortizacije.....	128
Pitanja	130
Zadaci	130
7. VREDNOVANJE I SELEKCIJA INVESTICIONIH PROJEKATA	133
7.1. Proces kapitalnog ulaganja	133
7.2. Analiza diskontovanih novčanih tokova projekta.....	135
7.3. Period povraćaja	137
7.4. Racio koristi i troškova.....	142
7.5. Indeks profitabilnosti.....	148
Pitanja	151
Zadaci	151
8. METOD NETO SADAŠNJE VREDNOSTI	153
8.1. Neto sadašnja vrednost	153
8.2. Neto sadašnja vrednost nezavisnih projekata	154
8.3. Neto sadašnja vrednost međusobno isključivih projekata	155
8.3.1. Poređenje projekata sa jednakim ekonomskim vekom	155
8.3.2. Poređenje projekata sa nejednakim ekonomskim vekom	156
8.4. Neto buduća vrednost	161
8.5. Analiza kapitalizovanog troška	163
Pitanja	166
Zadaci	166
9. METOD INTERNE STOPE PRINOSA	169
9.1. Interna stopa prinosa.....	169
9.2. Izračunavanje interne stope prinosa	171
9.3. Potencijalne teškoće kod izbora metoda selekcije: NSV ili ISP.....	175
9.3.1. Izbor između međusobno isključivih projekata	175
9.3.1.1. Interna stopa prinosa inkrementalnog projekta	176
9.3.2. Odlučivanje u uslovima racioniranja kapitala.....	177
Pitanja	180
Zadaci	181
10. ANALIZA INVESTICIJA U JAVNOM SEKTORU: DRUŠTVENA KOST-BENEFIT ANALIZA	183
10.1. Javni sektor i ponuda javnih dobara	183
10.2. Razlike između projekata u privatnom i javnom sektoru	185
10.3. Višestruka namena javnih projekata i konflikt interesa.....	190

10.4. Izbor društvene diskontne stope	191
10.5. Kost-benefit analiza (CBA).....	193
10.5.1. Koristi i troškovi projekta.....	193
10.5.2. Kost-benefit analiza osnovnog slučaja	194
10.6. Konvencionalni i modifikovan racio koristi i troškova	195
10.7. Inkrementalna analiza racija K/T	197
10.7.1. Inkrementalna analiza indeksa profitabilnosti za međusobno isključive projekte.....	200
Pitanja	202
Zadaci	203
11. KOST-BENEFIT ANALIZA PROJEKATA U SAOBRAĆAJU I TRANSPORTU	205
11.1. Ciljevi projekata u saobraćaju i transportu	206
11.2. Finansijska analiza	207
11.2.1. Operativni troškovi i troškovi održavanja	208
11.2.2. Upotreba cena u senci.....	208
11.2.3. Projekcije prihoda.....	210
11.3. Ekonomska analiza koristi (troškova) projekata u saobraćaju i transportu.....	211
11.3.1. Potrošački višak i “pravilo polovine”	212
11.3.2. Vreme i uštede vremena putovanja/transporta	214
11.3.3. Uštede u operativnim troškovima vozila	216
11.3.4. Saobraćajne nezgode	217
11.3.5. Buka	218
11.3.6. Zagađenje vazduha i klimatske promene.....	218
Pitanja	220
Zadaci	221
12. METOD TROŠKOVNE EFIKASNOSTI.....	223
12.1. Značenje i postupak metoda troškovne efikasnosti	223
12.2. Primena metoda troškovne efikasnosti kod vrednovanja projekata u saobraćaju i transportu	226
Pitanja	230
13. ODLUČIVANJE O ZAMENI	231
13.1. Analiza ekonomskog veka.....	232
13.2. Pristup zamene na osnovu graničnih troškova	237
13.3. Odlučivanje o zameni	239
13.3.1. Analiza zamene kad je period analize neodređen.....	240
13.3.2. Analiza zamene kad je period analize određen.....	244

Pitanja	246
Zadaci	246
14. NEIZVESNOST I RIZIK	249
14.1. Neizvesnost i procene u inženjersko-ekonomskoj analizi	249
14.2. Analiza osetljivosti	252
14.3. Analiza scenarija	256
14.4. Analiza prelomne tačke	258
14.5. Analiza verovatnoće i rizika	261
14.6. Analiza verovatnoće primenom stabla odlučivanja	267
14.7. Rizici u oblasti saobraćaja i transporta	273
Pitanja	274
Zadaci	275
15. EFEKTI INFLACIJE	279
15.1. Pojam i merenje inflacije	279
15.2. Nominalni i realni novčani tokovi	281
15.3. Uticaj inflacije na ocenu investicionog projekta	286
15.3.1. Interna stopa prinosa u uslovima inflacije	290
Pitanja	292
Zadaci	293
16. ANALIZA REALNIH OPCIJA	295
16.1. Evolucija metoda vrednovanja	296
16.2. Primena realnih opcija u telekomunikacijama	298
16.3. Tipovi odluka u telekomunikacijama uz primenu RO	300
16.4. Primeri vrednovanja RO u telekomunikacijama	301
Pitanja	304
LITERATURA	305
FINANSIJSKE TABLICE	309
BELEŠKA O AUTORIMA	333
